

نفس‌های ماندگار

مجموعه شعر آیینی

انتشارات سوره مهر (وابسته به حوزه هنری)

آفرینش‌های ادبی / استان قزوین

نفس‌های ماندگار

مجموعه شعر آیینی استان قزوین

به کوشش: اسماعیل سکاگ

طراح جلد: محسن راستی‌پور

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: واژه پرداز اندیشه - چاپ اندیشه

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۲۵۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳-۲۸۱۳-۰

این کتاب در فهرست منابع مجله «نفس» به شماره ۱۳۴۶ -

عنوان و نام: او، نفس می ماندگار؛ مجموعه شعر آیینی استان

قزوین / حوزه هنری استان قزوین - سازمان بسیج مداحان: [برای]

دفتر آفرینش‌های ادبی استان قزوین:

مشخصات نشر: تهران، شرکت انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۴۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳-۲۸۱۳-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

عنوان دیگر: مجموعه شعر آیینی استان قزوین

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- مجموعه‌ها

موضوع: Persian poetry -- 20th century -- Collections

موضوع: شعر مذهبی فارسی -- قرن ۱۴ -- مجموعه‌ها

موضوع: Religious poetry, Persian -- 20th century

موضوع: Persian poetry -- Iran -- Qazvin -- 20th century -- Collections

موضوع: شعر فارسی -- ایران -- قزوین -- قرن ۱۴ -- مجموعه‌ها

موضوع: Persian poetry -- Iran -- Qazvin -- 20th century -- Collections

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سوره مهر

شناسه افزوده: سازمان تبلیغات اسلامی - حوزه هنری (قزوین)

دفتر آفرینش‌های ادبی

رده‌بندی کنگره: ۷۱۲۹۷ ن/اس / PIR4۱۹۰

رده‌بندی دیویی: ۸۱۶/۶۲۰۸

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۲۸۰۰۵۲

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، پلاک ۲۲

صندوق پستی: ۱۵۸۱۵-۱۱۴۴

تلفن: ۶۱۹۴۲ سامانه پیامک: ۳۰۰۰۵۳۱۹

تلفن مرکز بخش: (پنج خط) ۶۶۴۶۰۹۹۳ فکس: ۶۶۴۶۹۹۵۱

www.sooremehr.ir

فهرست

- ۱۹..... مقدمه
- محراب جمکران
- ۲۷..... مقام معظم رهبری، سید علی خامنه‌ای
- ۲۹..... توحید
- صبح عید
- ۳۰..... اسماعیل سکاک - قزوین
- سبحانک ای عشق
- ۳۱..... مهدی مردانی - قزوین
- لحظه لاهوتی
- ۳۲..... قربان ولیی - قزوین
- ۳۳..... پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
- گلخانه
- ۳۴..... سید محمدحسین ابوترابی - قزوین

آرزوی محمد(س)

ابوذر چگینی (ثاقب) - قزوین

سجده شیطان

نگارالسادات حسینی - قزوین

مسئله آموز

علی فلاح شیخلری - محمدیه

می وحدت

امیر عاملی - قزوین

لبخند بهاری

مهدی مردانی - قزوین

حضرت علی علیه السلام

استن از در گلو

ملی ای ده - قزوین

طای ش بار

محمد علی حفی - قزوین

چلچراغ

اسماعیل سکات - قزوین

دلیل نجات

اکبر آقا رضایی شیخلری - محمدیه

عهد

امیر عاملی - قزوین

شور علی

امیر عاملی - قزوین

نقش خاتم

قاسم فشنگجی - قزوین

قناعت

لعیا محمدی - شریفیه

شانه های علی (ع)

مهدی مردانی - قزوین

- خنده و گریه
 ۵۷ مهدی مردانی - قزوین
- فانوس شقایق
 ۵۸ علی موسوی گرمارودی - قزوین
- چاه و خون
 ۵۹ علی موسوی گرمارودی - قزوین
- سر در چاه
 ۶۰ علی موسوی گرمارودی - قزوین
- تکرار یا هو یا علی
 ۶۱ رزیتا نعمتی - قزوین
- بیات کعبه
 ۶۲ رزیتا نعمتی - قزوین
- حضرت زین العابدین
 ۶۳ حضرت زین العابدین - قزوین
- باب ما نزاله سرار
 ۶۴ سید محمدعلی ابوالقاسمی - قزوین
- سوره باران
 ۶۶ محمد ارداقیان - قزوین
- دختر خورشید
 ۶۷ شیما باقری تاجانی - محمدیه
- تشنه وصل
 ۶۹ ابودر جگینی (ناقب) - قزوین
- بانو
 ۷۰ هادی تاروی وردی - شال
- خورشید و ماه
 ۷۲ محمدعلی حضرتی - قزوین
- پشت در
 ۷۵ محمدعلی حضرتی - قزوین
- مهر شک
 ۷۶ محمدعلی حضرتی - قزوین

گلدان بنفشه

..... محمد علی حضرتی - قزوین

عمر سیب

..... رمضان شیر محمدی - قزوین

آیه صبر

..... علی فلاح شیخلری - محمدیه

نسیم چادر

..... سکینه صالحی - الوند

لیلة القدر

..... محمد عابدینی - قزوین

در کوه سوخته

..... ماری مردانی - قزوین

مجلس

..... لعلیا محمدی - شمشیر

مژده اعجاز جبار

..... لعلیا محمدی - آریه

برگ برات

..... روح الله نوروزی - آبیگ

درختان

..... قربان ولینی - قزوین

..... امام حسن علیه السلام

تشت و انار

..... سید محمد حسین ابوترابی - قزوین

بدرقه تبر

..... مهدی مردانی - قزوین

..... امام حسین علیه السلام

آیه شگفت

..... سید محمد حسین ابوترابی - قزوین

طعم لب تو داشت

- ۹۵ سید محمد حسین ابوترابی - قزوین
موج حماسه
- ۹۶ رضا ارداقیان - قزوین
نگاه ماه
- ۹۹ محمد ارداقیان - قزوین
شام غم
- ۱۰۰ علی پدram - ناکستان
عشق و عقل
- ۱۰۲ میرا علی اکبر ثقفی (خرّم) - قزوین
تسبیح جانان
- ۱۰۴ مهرآ - مینی - قزوین
باور
- ۱۰۵ حاج خانور حسنی - قزوین
یوسف بر تو
- ۱۰۶ بهاء الدین خرم ساهری - قزوین
جان گذاشته
- ۱۰۷ علی فلاح شیخنوری - مدینه
نامه دعوت
- ۱۰۸ رمضان شیر محمدی - قزوین
حاشیه روضه
- ۱۰۹ محمد عابدینی - قزوین
نقاش چیره دست
- ۱۱۰ مسلم عباسی - قزوین
بوی سب
- ۱۱۱ محمد غلامی (غوغا) - قزوین
موج های سرخ
- ۱۱۲ شهلا محمودی - قزوین
صاحب معرفت
- ۱۱۳ سید امیر میثم مرتضوی - قزوین
دردی برای یار

- نگارالسادات معصومزاده - قزوین
- سرو قامت
- بیوک ملکی - آبیگ
- خاک یا آسمان
- سید مرتضیٰ معراجی - محمدیه
- عشق و شکیبایی
- سید مرتضیٰ معراجی - محمدیه
- غزل سرخ
- سید جلال موسوی - قزوین
- حسین مکرر
- سید جلال موسوی - قزوین
- نفس مطمئنہ
- محمد نبوی - قزوین
- اشارات
- قربان ولین - قزوین
- زبان زخم
- قربان ولین - قزوین
- روی خاکها
- امیر یزدی - تاکستان
- قافله دل
- امیر یزدی - تاکستان
- حضرت عباس رضی اللہ عنہ
- قرص قمر
- علی پدرام - تاکستان
- دست‌های سبز
- شیرا تقیان پور - قزوین
- شاخه طویی
- حسین جمالی (شمع) - قزوین
- داغ سنگین

- ۱۳۶..... احد چگینی - قزوین
باران زخم
- ۱۳۷..... محمد علی حضرتی - قزوین
ماه قبیلہ
- ۱۳۸..... محمد شفیعی فر - قزوین
ارث شجاعت
- ۱۴۰..... محمد عابدینی - قزوین
غیرت عباس
- ۱۴۳..... حمید عابدی ها - قزوین
رسم وفاداری
- ۱۴۴..... حسین فداحت (رها) - قزوین
شور، زہ
- ۱۴۵..... محسن دلیری - قزوین
مردانہ
- ۱۴۶..... شکوہ کرمانشاهی - قزوین
راز سرہستہ
- ۱۴۷..... داود محمدی (شام) - قزوین
حیثیت آب
- ۱۴۹..... داود محمدی (شاهد) - قزوین
حسرت آب
- ۱۵۰..... داود محمدی (شاهد) - قزوین
دست بیعت
- ۱۵۱..... سید مرتضیٰ معراجی - محمدیہ
سیراب تشنگی
- ۱۵۲..... رزیتا نعمتی - قزوین
دست خالی
- ۱۵۳..... رزیتا نعمتی - قزوین
- ۱۵۵..... حضرت علی اکبر علیہ السلام
جوان غیور

- حمید عابدی‌ها - قزوین
- قند مکرز
- مهدی مردانی - قزوین
- داغ‌گران
- ندأ نوروزی - قزوین
- علی اصغر علیه السلام
- گل فروش
- همایون ثقفی (غزل) - قزوین
- گل عطش‌نوش
- محمدعلی حضرتی - قزوین
- تیر نلو
- اود ... ای (شاهد) - قزوین
- اصحاب، اما علیهم السلام
- شیشه سل
- سید محمدحسین ابو ترابی - قزوین
- سوار
- محمدعلی حضرتی - قزوین
- ماه شب چهارده
- محمدعلی حضرتی - قزوین
- پیشواز
- علی اکبر نازک‌کار - قزوین
- حضرت زینب علیها السلام
- زیباترین تصویر
- سید محمدحسین ابو ترابی - قزوین
- اثر سجده
- محمد عابدینی - قزوین
- اعجاز یاران
- لعیا محمدی - شریفیه

۱۷۷	بغض عطشناک رزینا نعمتی - قزوین
۱۷۸	سخنرانی رزینا نعمتی - قزوین
۱۷۹	حضرت رقیه <small>رضی اللہ عنہا</small> خواب آشفته
۱۸۰	اسماعیل سکاکی - قزوین تصویر درهم ریخته
۱۸۱	مهدی مردانی - قزوین
۱۸۳	امام جب <small>رضی اللہ عنہ</small> حلقه جبر
۱۸۴	سید محمد حسن ابوترابی - قزوین صیور تبریل
۱۸۶	سید مرتضی معراجی - محمدیه طین خطبه
۱۸۸	روح الله نوروزی - نیک گوش به فرمان
۱۸۹	ندا نوروزی - قزوین
۱۹۱	امام باقر <small>رضی اللہ عنہ</small> پدربزرگ
۱۹۲	مهدی مردانی - قزوین
۱۹۵	امام صادق <small>رضی اللہ عنہ</small> درس خارج
۱۹۶	سید جلال موسوی - قزوین
۱۹۹	امام کاظم <small>رضی اللہ عنہ</small> کلید سعادت
۲۰۰	سید جلال موسوی - قزوین

..... امام رضا علیه السلام

افطاری

..... سید محمدحسین ابوترابی - قزوین

عطر ضریح

..... اکبر آقا رضایی شیخلری - محمدیه

حوض حرم

..... طیبه بهبودی - قزوین

دل سنگ

..... سحر زینلی - قزوین

باب الجواد

..... محمد با سمعی فر - قزوین

دست‌ها، معجزه

..... سکینه صالحی - الوند

خوهر خورشید

..... سکینه صالحی - الوند

باب الجنان

..... لعلیا محمدی - شرف

ایوان گوهرشاد

..... ندا نوروزی - قزوین

..... امام جواد علیه السلام

پنجره کاظمین

..... اسماعیل سکاکی - قزوین

..... امام هادی علیه السلام

امام باغ دهم

..... سید محمدحسین ابوترابی - قزوین

گل جامعه

..... اسماعیل سکاکی - قزوین

..... امام عسگری علیه السلام

دهان گنبد

- ۲۲۴ سید محمدحسین ابوترابی - قزوین
- ۲۲۵ امام زمان علیه السلام
- چشم و گوش
- ۲۲۶ همایون ثقفی (غزل) - قزوین
- والعصر
- ۲۲۹ سید محمد حکاک - قزوین
- نسیم چارشنبه
- ۲۳۰ اسماعیل سکاک - قزوین
- وقت قرار
- ۲۳۱ مناسبات سیاهپوش - قزوین
- دینه
- ۲۳۲ ری شماری (بند) - محمودآباد نمونه
- سر
- ۲۳۳ امیر عامی - قزوین
- خورشید جاودان
- ۲۳۴ حسین فصاحت (رسم) - قزوین
- گل توحید
- ۲۳۵ رضا فضلی - قزوین
- چشم نظر
- ۲۳۷ مهدی مردانی - قزوین
- منتقم
- ۲۳۹ روح الله نوروزی - آبیک

مقدمه

إِنَّ مِنَ الشَّرِّ أَكْثَرَ حِكْمًا

بی‌شک، شعر آیینی یکی از هنرهای فاخر هفتگانه است که ریشه در باورها و اعتقادات دینی و سنت‌های گذشته داشته است. بیشتر رجزخوانی‌ها در جنگ‌های صدر اسلام با زبان شعر بود و مبارزان برای شناساندن خود به دشمن و همچنین ایجاد رعب و وحشت در دل حریف از بلاغ شعر استفاده می‌کردند. آن‌طور که از سروده‌ها و کتب روایی مشهود است برخی از معصومین، علیهم‌السلام، در سرودن شعر و نقد ادبی چیره‌دست بوده‌اند که همگی از شخصیت‌های شاخص و بی‌بدیل ادبیات عرب به شمار می‌روند؛ از آن جمله می‌توان از خدای سخن و ادب حضرت امیر^(ع) و صدیقه طاهره^(س)، امام حسن مجتبی^(ع)، امام حسین^(ع)، امام سجاده^(ع)، و علی

ابن موسی الرضاع^(ع) و نیز از خاندان رسالت و امامان
 زینب^(س)، حضرت ام‌کلثوم^(س) و حضرت ابوالفضل
 حضرت رباب^(س) (همسر سیدالشهدا) و حضرت
 الحسین^(س) یاد کرد که حتی شاعرانی چون فرزددق،
 عزه و بسیاری دیگر از بزرگان از نقد شعر ریحانه
 حضرت سکینه^(ع) بهره‌ها برده‌اند.

اگرچه بعضی از علمای بزرگ، مثل علامه امینی
 کتاب گران‌سنگ الغدیر، مورد توجه خاندان رس
 گرفته‌اند، اما شاعران در نگاه حضرات معصومین
 و اعتبار ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند. از منابعی چون
 خراج، شرح، انبیا، و اخبار برمی‌آید پیامبر اگر
 علیهم‌السلام، شعر را و شاعران را به سرود
 می‌کردند و به آن‌ها هدایای گران‌بهایی به عنوان
 می‌دادند. شاعرانی که با شرح زبان لحظه‌ای دست
 نمی‌کشیدند، مانند عباس (عموی گرامی پیامبر)،
 مالک، دعبل خزاعی، کمیت اسدی، سید اسماعیل
 حسان ابن ثابت؛ به‌طوری‌که رسول گرامی سلام بار
 بن ثابت را مورد خطاب قرار داده و در مورد
 است: «خداوند حسان را به وسیله روح القدس (جبرئیل)
 فرماید تا زمانی که از حریم رسول خدا در برابر د
 می‌کند.»^۱

و در جریان غدیر خم به او فرمودند: «ای -

۱. الغدیر، ج ۲، ص ۷.

مؤید به (دم) روح القدسی مادامی که ما را با زبان خود (شعر) یاری می‌کنی.»^۱

از آنجا که زنان پایه‌پای مردان در همه عرصه‌ها حضور داشته‌اند، بعضی بانوان نیز از این هنرنمایی مستثنا نبوده و با انشاد شعر و ایراد خطبه‌های آتشین در غزوات و اجتماعات تأثیر شایسته‌ای گذاشته‌اند، مانند خدیجه (همسر گرامی رسول‌الله)، ام ایمن (خدمتکار پیامبر)، عاتکه، و ام سلمه که سرزنش ایشان را می‌توان در بیشتر منابع و مراجع تحقیقی، مانند بیقات ابن سعد، مناقب ابن‌شهر آشوب، خصایص الکبری، شروع نهج البلاغه، به‌ویژه در ادب‌الطف، مشاهده کرد. تاریخ سرزمین حبش‌های زیادی را به خود دیده است، اما هیچ‌کدام به اندازه واقعه عظیم عاشورا ماندگار و تأثیرگذار نبوده‌اند. واقعه عظیم کربلا در دین هنرمندان و سخنوران نامی نیز پوشیده نمانده و مورد توجه ویژه قرار گرفته و در بیشتر هنرها از جمله شعر، تعزیه نقاشی، موسیقی، و فرش‌بافی متجلی شده و با رویکردهای سوادخانه، عرفانی، حماسی، اخلاقی، اجتماعی، و انتقادی در جامعه بازگه شده است. همان‌طور که از شواهد پیداست، اولین زرمه‌های شعر آیینی که توانست رسالت خود را در این زمینه به اثبات رساند و در تاریخ شعر فارسی نیز ماندگار شود در قرن هشتم و نهم توسط علی بن محمد کسایی مروزی (تولد: ۳۴۱ ق) سروده شده که قصیده زیبایی در رثای سید و سالار شهیدان است:

دست از جهان بشویم، عز و شرف نجویم
 مدح و غزل نگویم، مقتل کنم تقاضا
 میراث مصطفی را، فرزند مرتضی را
 مقتول کربلا را، تازه کنم تولا
 تا زنده‌ای چنین کن، دل‌های ما حزین کن
 پیوسته آفرین کن بر اهل بیت زهرا
 قصیده فوق، که از کهن‌ترین آثار مرثیه به زبان فارسی
 است. الگوبذیری شاعران و سخن‌سرایانی چون ناصی
 گردیدند که همین روش را ادامه داد و از قافله شعر آ
 نمایندگی با او بود اینکه رویکرد و فضای شعرش
 انتقادی بود، به خاندان نبوت نیز ارادت نشان داد:
 هیچ شنودی که به از رسول
 رنج و بلا چند رسد از ده اشک
 دفتر پیش آر و بخوان، حال آنک
 شهره از او شد به جهان که بلاش
 آمیختگی عرفان با شعر عارفانه را از دیگر رو
 است که شاعر عارف و نامدار شیعی، سنی و غزنوی
 (۵۳۵ ق)، آن را به ماجرای کربلا پیوند زده است.
 سر برآر از گلشن تحقیق تا در کوی دین
 «گشتگان زنده» بینی انجمن در انجمن
 در یکی صف خستگان بینی، به تیغی چون حسیر
 در دگر صف کشتگان یابی، به زهری چون حسن
 مولانا جلال‌الدین رومی مولوی (وفات: ۶۷۲ ق

کربلا را مورد خطاب قرار می‌دهد و سبک‌روحان عاشق را
مانند پرندگانی می‌داند که قفسِ تن را شکسته و در هوای
دوست به پرواز درآمده‌اند:

کجایی ای شهیدان خدایی
بلاجویان دشت کربلایی

کجایی ای سبک‌روحان عاشق
پرنده‌تر ز مرغان هوایی
کجایی ای در زندان شکسته
بداره و امیران را رهایی

عطار یشاقوری (وفات: ۶۲۷ ق) در مثنوی خسرونامه
ارادت خوبه، ساحت مقدس اباعبدالله الحسین^(ع) را نیز
نشان داده است.

این‌گونه مضمون‌پراری و نگار عارفانه تا دوره صفوی
تداوم داشت تا اینکه شعر عارفانه را با تغییر مضمونی، کم‌کم
نگاهی حماسی به خود گرفت:

گریزد از صف ما هر که مرد غوغا نیست،
کسی که کشته نشد از قبیله ما نیست

نظیری نیشابوری (وفات: ۱۰۲۲ ق)

بر نیزه چو دید آن سر آغشته به خون را
پنداشت جهان، سر زده خورشید قیامت

واعظ قزوینی (وفات: ۱۰۸۹ ق)

رویکرد اجتماعی - انتقادی شعر آیینی با نگاهی منتقدانه
به تحریفات عاشورا و خرافه‌گرایی‌ها اگرچه در دوره‌های

گذشته مرسوم بوده است و در زبان شاعرانی چ لاهوری، اشرف‌الدین قزوینی (نسیم شمال)، خوشد ایرج‌میرزا، و فؤاد کرمانی نمود بیشتری یافت، شیو زمانی به اوج خود رسید که جنبه‌های احساسی و خود را به حماسه و شعور داد. انقلاب اسلامی و دفا که مبتنی بر قیام عاشورا بود، نیز با رویکردی سنت، ساختار زبان و فرم و محتوا و مضمون تحولی عظیم ادبیات آیینی ایجاد نمود که جنبه‌های بیدارگری ظلم‌ظالمان را در جامعه و گوش مستمعان و طنین‌انداز کرد و درس فداکاری را به نسل جدید شاعران سره‌شده‌ای چون قیصر امین‌پور، حسن علی معلم، علی‌سوی گرمارودی، حسین اسرافیه رسول‌زاده، حمید مینزواری، شفق کاشانی، علیر محمدعلی مجاهدی، فادر بهماسبی، عبدالجبار کاکا حمیدرضا برقعی توانستند با شکست حصار تکرار کردن از واژه‌های نخ‌نما و نگاری متفاوت به شعر، دگ مستمعان و مخاطبان را با فضاهاى جدید و مضمود و واژه‌های نو در ادبیات آشنا کنند و طبعاً در فارسی را فتح نمایند و نام خود را در برگ برگ و ارادت به آستان مقدس حسینی^(ع) به ثبت برسانند اینک در سالی که مقام معظم رهبری آن را سا مقاومتی - تولید و اشتغال نام نهاده‌اند، بر آن شا دسترسی ذاکران اهل بیت، علیهم‌السلام، به اشعار

فاخر، گامی هرچند کوچک در این مسیر برداریم و با تولید اثری ارزشمند و معنوی و همچنین شناساندن شخصیت‌های ادبی - هنری استان قزوین در این رسالت سنگین کوشا باشیم؛ زیرا ایشان بارها در سخنرانی‌های خود شعر را سرمایه ملی دانسته‌اند و تأکید کرده‌اند که هیچ تفکری در عالم ماندگار نخواهد شد مگر اینکه با هنر آمیخته باشد. از این رو سزااست از مساعدت دوست و سرور گرامی، جناب آقای آقای تقی محمدی، مسئول سازمان بسیج مداحان و شعرای بینو و جناب آقای هوشمند، مسئول محترم حوزه هنری استان قزوین برای انتشار این کتاب سپاسگزاری کنم و نیز از تلاش و دقت نظر کمیته محترم داوران، آقایان محمدعلی حضرتی، مهدی دانی، محمدحسین ابوترابی، و محمد اطهری‌نسب، تشکر نمایم و دست همه دوستانی را که در این امر خداپسندانه و ماندگار همراه ما بودند به گرمی بفشارم. باشد که موجب رضای حق تعالی و ذوات مقدس و مقدسه علیهم‌السلام قرار گیرد و باقیات صالحات بماند.

حال اگر سخن‌سنجان و اهالی محترم شعر و فرهنگ و ادب در این مجموعه با آثاری روبرو شدند که اوج چشمگیری ندارد و از پیچیدگی‌های شیرین ادب و هنری برخوردار نیست با منش کریمانه و دیده اغماض بنظرند به قول شاعر سبک هندی، غنی کشمیری:

گر سخن اعجاز باشد، بی‌بلند و پست نیست
درید بیضا همه انگشت‌ها یک‌دست نیست